

OLVASÓLÁMPA

Agyonfigyelt polgár

Antall József zaklatása a Kádár-korszakban

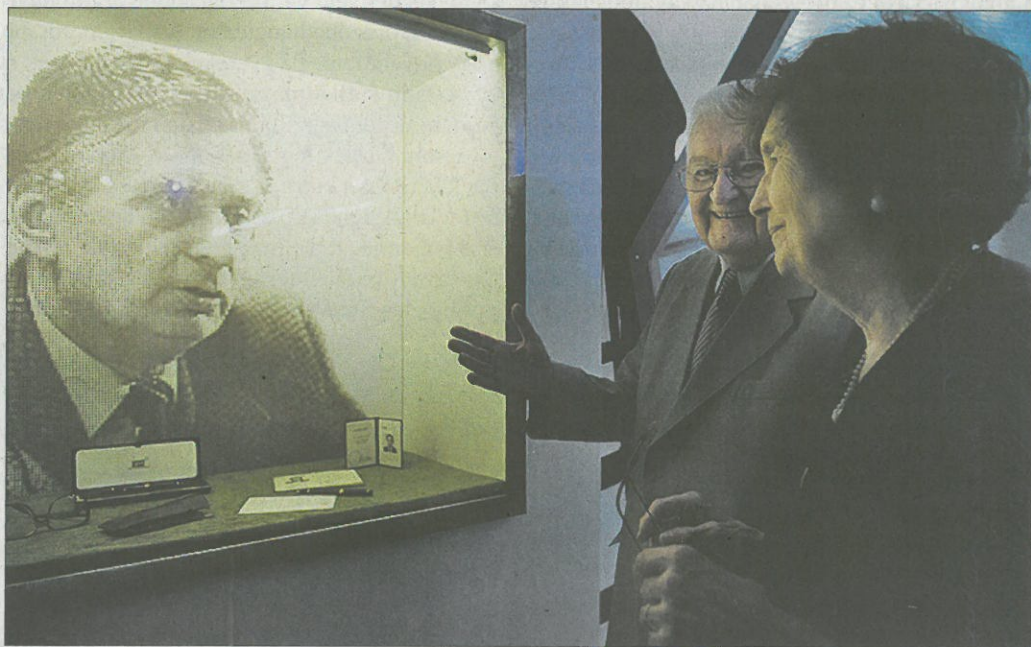
Megyeri Dávid

Ugyan ki terjesztette el, hogy a levéltári dokumentumok a legunalmasabb dolgok közé tartoznak? Aki elolvassa az *Antall József* későbbi miniszterelnök kommunizmus alatti, főként 1966 és 1975 közötti megfigyeléséről, zaklatásáról szóló kötetet, az egészen bizonyosan tarthatatlannak ítéli ezt a híresztelést. Pedig nincs semmi extra *Tóth Eszter Zsófia* történész kötetében. A lényegét kiemelő bevezető tanulmánytól eltekintve csak szép rendben sorjáznak az ügynőjelentések az 1993-ban elhunyt rendszerváltó politikusról, mintha ez lett volna a világ rendje az idők kezdete óta. Mert – ahogy feltárul – ez volt a „rutineljárás”. Egy olyan világban, ahol nyilvántartott a hatalom minden – a magánélettől a munkahelyi előmenetelig –, amihez semmi köze nem volt, s minden fontosat elhanyagolt, üldözött, lerohasztott – gazdaságot, demokratikus jogokat –, ami normális berendezkedésű államnak a kötelessége lenne. Minderről az abszurd, emberellenes állapotról ad hű keresztmetszetet, valódi korkörképet a könyv, amely dokumentumdrámaként is jellemezhető. Mintha *József Attila* sorai – „Számon tarthatják, mit telefonoztam, / s mikor, miért, kinek. / Aktákba írják, miről álmodoztam / s azt is, ki érti meg” – valóra váltak, igazi értelmet nyertek volna több évtized elteltével.

Itt azonban egyfajta ellenállási sikertörténet is kibontakozik a pártállam által megrendelt jelentészuhatag tükrében. Kiderül ugyanis, hogy Antall József legtöbbször tisztában volt azzal, ki figyeli meg és követi az utcán. Ahogy édesapja, *idősebb Antall József* – hisz már a vészorkoszak alatti embermentő egykori államtitkárt is megfigyelték – szintén inkább otthonra beszélt meg fontos találkozókat nyilvános helyek helyett. Mondhatni, családirag hozzáedződtek a folytonos állampárti inzultációhoz, az elővigyázatosági hagyomány apáról fiúra szállt.

Adja magát a kérdés: ez az ember ne lett volna bátran rendszerellenes? Pedig kollaborálást akartak elhíttetni róla némelyek az utóbbi évtizedekben, arra hivatkozva, hogy Antall József később múzeumigazgatóként a nómenklatúra részévé vált volna. Tették ezt többnyire olyanok, akik a pártvezető családtagok, rokonok hátszágával is alig mertek megmukkanni, ha egyáltalán szándékukban állt volna ez a halálmegvető teljesítmény. Ellentétben Antall Józseffel, aki *Grósz Károly* miniszterelnöknek is keményen bíráló levelet küldött a nyolcvanas évek végén.

rendszeresen adott róla jelentéseket, amiről csupán 1990-ben értesült. A kötetben szerepel, hogy állítólag megbocsátott a régi iskolatársnak, ám az eset rávilágít: tragikus meg hasonlóságokat idézett elő a terrorisztikus kommunista rendszertorzulás. A spicijelentésekből puzzle-ként rakható össze az is, miként akarták elszigetelni a társadalomtól Antall Józsefet. Az emberekben tudatosítani akarták, hogy ha valaki túl jó viszonyba kerül vele, az ne számítson semmi jóra. A könyv oktatóanyagként használható annak demonstrálására, mennyi-

Időszaki kiállítás a budapesti Terror Háza Múzeumban, 2015

Fotó: MTI

A jelentések arról tanúskodnak: hatalmas szellemi fölényben volt a minden módon akadályozott, ötvenhatosként is veszélyes elemként megbélyegzett Antall a szovjetrendszer kiszolgálóival, apparátcsikjaival szemben. A rendszerváltó kormányfő emlegette, hogy ellenségeinek többet köszönhet, mint barátainak, mert támadásaikkal megedzették. Mégis: egy megbízható barátjának hitt személy is

re is lett puha az a diktatúra. Ha valaki még ma sem értene, miért ment csödbe a kommunizmus, a jelentésekből ráébredhet: mert ilyen rengeteg energiát fordítottak az emberek megfigyelésére, zaklatására, likvidálására.

(*Antall József és az állambiztonság. Szerkesztette és a bevezetőt írta: Tóth Eszter Zsófia. Veritas Történetkutató Intézet–Magyar Napló, Budapest, 2016, 236 oldal. Ára: 2800 forint*)